

עלון שבועי נחלת סדר

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע
מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת סדר" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת שמות תשע"ב

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
או למייל chagitben@neto.net.il וכן בת.ד. 41072 ירושלים.

הנושא: מדוע ביטול מצות מילה גרם לשעבוד מצרים

טומאה ושבעה כוחות (היינו שבע פעמים טמא) הרי ש"נ (350), נשאר מן עשו (376) מספר כ"ו שהוא ניצוץ הקדוש שהיה בו מיצחק, והוא הניצוץ הקדוש שמחיה אותו.

וזהו ביאור הכתוב (תולדות כ"ה, כ"ח): "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו". כי יצחק השיג בגודל קדושתו שגם לעשו יש חיות מצד הקדושה מהשם הוי"ה השמיני בבחינת "כי ציד בפיו". אלו תוכן דברי ה"פנים יפות".

על פי דבריו יש לתת טעם למצות מילה ביום השמיני, כי יצחק אבינו הוא כנגד מצות מילה, וכמבואר בנוסח הברכה שלאחר המילה: "אשר קידש ידך מבטן וחוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קודש", ופירש רש"י (שבת קלז:), ש"ידיד" מתפרש על יצחק אבינו.

עוד מצינו שמצות מילה אינה מצות בת יום אחד – ביום השמיני, אלא נמשכת היא לשמונה ימים. כמו שכתב בעל "אבני שוהם" לבאר את הלשון בהגדה של פסח: "שמונה מי יודע? שמונה ימי מילה". והלשון תמוה, שהרי אינו נימול לשמונה ימים, אלא ליום השמיני, ומה שייך בזה לשון שמונה ימי מילה?

ומבאר, כאשר תינוק נולד ערל, כל גופו ומהותו ערלים, אלא שבמהלך שמונת הימים, ערלתו מסתלקת קמעה קמעה מכל אבריו, עד שמתמצית ונשארת בערלת הגוף בלבד שאותו צריך למול במעשה ביום השמיני.

ולפי זה שפיר נקראים שמונת הימים: "ימי מילה", שהמילה נמשכת שמונה ימים, ומצות המילה היא גמר מעשה המילה. עכ"ד.

במדרש (שמו"ר א, ח) מובא כי סיבת השעבוד היתה מחמת ביטול מצות ברית מילה וז"ל: ללמדך כשמת יוסף הפרו ברית מילה, אמרו נהיה כמצרים. מכאן אתה למד שמושה מלך ביציאתן ממצרים, וכיון שעשו כן הפך הקב"ה אהבה שהיו המצריים אוהבין אותן לשנאה, שנאמר וכו' ע"כ. וצריך להבין מה עניינה של מצות מילה, אשר על ידי ביטולה ניתן כח למצריים לשעבד את עם ישראל?

ונראה לבאר על פי מה שכתב בספר פנים יפות (פרשת וישלח), שהשם "יעקב" (182) עולה בגימטריא כמספר שבע בחינות הקדושה שיש בכל אחת שם הוי"ה, ומספר שבע פעמים שם הוי"ה (7 X 26) עולה מספר "יעקב", ובכוחות אלו שהם שבע מידות ובחינות דקדושה הכניע את עשו ושבע בחינות הטומאה.

והנה, "יצחק" (208) הוא מספר שמונה הויות (עץ חיים שער ל"ג פרק ד'), ויעקב קיבל שבע הויות, וכנגדן בירכו יצחק בשבע ברכות והברכה השביעית "הוי גביר לאחיד" היא בחינת מלכות כמו שפירש רש"י. נמצא שעדיין נשאר אצל יצחק שם הוי"ה אחד שלא ניתן ליעקב, ולכך כשבא עשו ושמע כי לקח יעקב את ברכתיו בכה ואמר (תולדות כ"ז, ל"ו): "הלוא אצלת לי ברכה", היינו שעדיין נשארה ברכה אחת ליצחק שאותה יכול להעניק ולתת לעשו. ואכן יצחק נעתר והעניק לו לעשו את שם הוי"ה הנותר.

ודבר זה נרמז בשמו, כי עשו היו בו שבע כוחות הטומאה אשר משם ינק את כל כוחו, ונרמז בשם "עשו", כי "טמא" מספרו נ' כמספר נ' שערי

זה דם של מילה. יעו"ש. והיינו, כי עשו שונא את מצות מילה מחמת שהיא מתנגדת לו ומסלקת את כוחו הרע.

באותה דרך יש לפרש, מובא בזה"ק (רעיא מהימנא פרשת פינחס דף רלז:) "פינחס כמנין יצחק" כלומר שהשם פינחס עולה כמנין ח' פעמים שם הוי"ה, כי פינחס כשהרג את זמרי בן סלוא, הוא סילק את טומאת עשו הרשע ולקח ממנו את שם הוי"ה השמיני המחיה אותו. ולכן "פינחס הוא אליהו" (ילקוט שמעוני תחילת פרשת פינחס), מופיע בכל ברית וברית, כדי לעורר להוציא את שם הוי"ה השמיני הטמון אצל עשו ודבוק בערלת התינוק.

וזהו שאמר יעקב אבינו לעשו הרשע (וישלח ל"ג, י"ד): "יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי ... עד אשר אביא איל אדניי שעיריה" סופי תיבות אליה. כי אליהו הנביא הוא פינחס בא בכל ברית מילה, כדי לסלק מעשו הרשע את שם הוי"ה השמיני ולקח ממנו את חיותו.

מעתה יבואר היטב מדוע תחילת השעבוד באה על ידי ביטול מצות מילה, כי עשו הרשע הוא בחינת הרע בעולם שכל הזמן מחפש כיצד לצער ולהזיק את עם ישראל. אולם כאשר עם ישראל מקיימים מצות מילה מסלקים ממנו את שם הקדושה המחיה אותו ומתבטל הרע מן העולם. אולם כאשר ביטלו מצות מילה, עשו הרשע יכל להתגבר על ישראל ולשעבדם.

ומאידך גאולתן של ישראל ממצרים היתה בזכות מצות מילה, כמו שמובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק כ"ט): רבי אליעזר אומר: וכי מה ראה הכתוב שני פעמים "בדמיון חיי"? אלא אמר הקב"ה: בזכות דם ברית מילה ובזכות דם פסח נגאלו ממצרים ובזכות דם ברית מילה ובזכות דם פסח אתם עתידים להיגאל בסוף מלכות רביעי, לכך נאמר "ואומר לך בדמיון חיי". ע"כ.

יעזור הקב"ה, שמצות מילה אשר כל ישראל בלי יוצא מן הכלל מקיימים בשמחה, תעמוד לנו להיגאל מהמלכות הרביעית היא מלכות אדום ועשו, ונזכה לביאת משיח צדקנו בקרוב ממש אמן ואמן.

ועל פי דבריו יש לפרש, כי מחמת שבע שמות הוי"ה שבשם יעקב, הרי יש בכוחו של כל יהודי ויהודי במשך שבעה ימים הראשונים ללידתו, להסיר ממנו את ערלת הגוף – חלק הרע שבגופו שהוא מחלקו של עשו הרשע. אולם אותו חלק של קדושה שניתן לעשו על ידי שם הוי"ה השמיני, זאת ניתן להסיר ולסלק רק על ידי מעשה המילה ביום השמיני.

וזהו שאומר הכתוב (לך לך י"ז, י"א): "ונמלתם את בשר ערלתכם", ולכאורה היה צריך לומר "ונמלתם", ומה היא תוספת האות נו"ן?, אלא בא ללמד, שעל ידי מצות ברית מילה מסיר את חמישים שערי טומאה של עשו, אשר שמו בגימטריא שבע פעמים "טמא" העולה מספר נ'.

זהו הטעם שמצינו אצל יעקב אבינו ששלח מלאכים לעשו נזכר ענין המילה, כמו שכתב בספד"ק אוהב ישראל על הפסוק "וישלח יעקב מלאכים לפניו", ראשי תיבות וימ"ל, היינו, שיעקב שלח מלאכים שנבראו ממצות מילה. כי כל כוחו של עשו הרשע היה מצד שם הוי"ה השמיני שקיבל מיצחק אבינו, וזאת אנו מבטלים על ידי מצות מילה וכנזכר, לכך שלח יעקב אבינו המלאכים שנבראו ממצות מילה, כדי להורות לעשו, כי נתבטל כוחו וחיותו ממה שקיבל משם הוי"ה השמיני של יצחק.

ומטעם זה מצינו חילוק בין עשו הרשע שביטל מצות מילה ואילו ישמעאל לא ביטלה, וממשיכה היא אצל זרעו. וכדברי תנא דבי אליהו רבה (פרק כ"ד): אבל זרעו של עשו הרשע אינו כן, אלא כל זמן שיצחק קיים – קיימו את המילה בבשרם, כיון שמת יצחק ביטלו את המילה מבשרם וכו'. ע"כ. ולפי דרכינו הטעם לכך, כי מצות מילה מבטלת את כוחו וחיותו של עשו הרשע, ולכן מוכרחים היו לבטלה (ועי' דעת זקנים לבעלי התוספות פרשת תולדות כ"ה, כ"ה, שמביאים בשם המדרש, שעשו הרשע כלל לא היה מהול).

ולפיכך שונא עשו את דם מילה, כמובא במדרש (בר"ר סג, יג) על הפסוק (יחזקאל ל"ה, ו'): "כי לדם אעשך ודם ירדפך אם לא דם שנאת ודם ירדפך". וכי עשו הוא שונא את הדם? וכו', רבי לוי אמר:

העלון לעילוי נשמת מו"ר סבי יצחק נחום בן ורדה נפטר י"ז טבת התשע"א ת.נ.צ.ב.ה.

ניתן להשיג את הספר נחלת שדה על חומש שמות בטלפון: 050-4145482